

[י] **עֲתָה** נְבִיאַר עֵיקְרֵי הַתְּשׁוּבָה. הָעֵיקָר הָרֵאשׁוֹן הַחֲרָטָה. * יָבִין לְכָבוּ כִּי רַע וְמַר עֲזֹבוּ אֶת הַשֵּׁם, וַיָּשִׁיב אֶל לְבוֹ, כִּי יֵשׁ עֲוֹנָשׁ וְנָקָם וְשָׁלֵם עַל הָעוֹן, כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל"ב ל"ה) "לִי נָקָם וְשָׁלֵם", וְנֶאֱמַר (איוב י"ט כ"ט) "גִּירוּ לָכֶם מִפְּנֵי חָרֵב כִּי חָמָה עֲוֹנוֹת חָרֵב". וַיִּתְחַרֵּט עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ מָה עָשִׂיתִי, אֵיךְ לֹא הָיָה פֶּחַד אֱלֹקִים לְנֶגְדַי עֵינַי, וְלֹא יִגְזְרֵתִי מִתּוֹכָחוֹת עַל עוֹן וּמִן הַשְּׁפָטִים הָרָעִים, כִּי רַבִּים מִכְּאוֹבִים לָרָשָׁע, לֹא חָמַלְתִּי עַל גּוֹפִי, וְלֹא חָסָה עֵינַי עָלָיו מִשַּׁחַתּוֹ מִפְּנֵי הַנָּאֵת רָגַע אַחַד וְנִמְשַׁלְתִּי לְאִישׁ שִׁינְזוֹל וַיַּחְמוֹם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁבַּע, וַיִּזְדַּע כִּי אַחֲרֵי אֲכָלָה וְאַחֲרֵי

שְׁתֵּה יִגְרַם הַשׁוֹפֵט בְּחֻצֵי שָׁנָיו, כְּעֵינָן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ' י"ז) "עֲרַב
 לְאִישׁ לֶחֶם שָׁקֶר וְאַחַר יִמְלֵא פִיהוּ חֻצֵי". וְרָעָה מִזֹּאת, כִּי הֵייתִי
 עַל הַנֶּפֶשׁ הַיְקָרָה אֲכֹרִי, וְנִטְמָאָה בְּגִלּוּלֵי יִצְרִי, וְמָה הוֹעִילָה בְּכָל
 קִנְיָנֶיהָ אִם רָעָה בְּעֵינַי אֲדוֹנֶיהָ. וְאִיךְ הִחַלֶּפְתִּי בְּעוֹלָם חוֹלֵף עוֹלָם
 עוֹמֵד לְעַד לְעוֹלָם, אִיךְ נִמְשַׁלְתִּי כְּבִהְמוֹת נְדָמָתִי, וְהִלְכֹתִי אַחֲרֵי
 יִצְרִי כְּסוּם כְּפָרֵד אֵין הָבִין וְתַעִיתִי מִדְרָךְ * הַשֶּׁכֶל. וְהֵנָּה הַבוֹרָא
 נֶפֶח בְּאִפֵּי נְשֻׁמַת חַיִּים חֲכָמַת לֵב וְטוֹבַת שֶׁכֶל, לְהַכִּירוֹ וּלְיִרְאָה
 מִלְּפָנָיו וּלְמַשׁוֹל בְּגוֹף וְכָל תּוֹלְדוֹתָיו, כַּאֲשֶׁר הַמַּשִּׁילָה עַל שְׂאֵר
 בְּעֵלֵי חַיִּים שְׂאֵינָם מְדַבְּרִים, מֵאֲשֶׁר יִקְרָה בְּעֵינָיו נִכְבְּדָה, וְאַחֲרֵי
 אֲשֶׁר בְּעֵבוֹר זֹאת נִבְרָאתִי וַיְהִי בִי הַפֶּךָ מִזֶּה לָמָּה לִי חַיִּים, כְּעֵינָן
 שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ"א ט"ז) "אָדָם תּוֹעָה מִדְרָךְ הַשֶּׁכֶל בְּקָהֶל רְפָאִים
 יָנוּחַ". וְעוֹד, כִּי כְּמִשְׁפֵּט הַבְּהֵמָה לֹא עָשִׂיתִי אֲבָל שִׁפְלֹתִי מִמְּנָה,

* יש מנקדים: השכל.

הכרת חיבה יתירה זו, צריכה היא שתהי' אצלנו כחותם על לבנו, לבלתי
הסיח דעת ממנה אף רגע, ועלינו להתאמץ בכל עוז להשפיע על נפשנו, שנחבב
את עצמנו באותה החביבות היתירה שמחבב אותנו ה"בוי"ת. העולה על חיבת כל
הנבראים כולם שברא בעולמו, ובכל כוחנו נשתדל להשתלם ולהיות האדם כצורתו
האמיתי, ברו כתוכו, בזה שנוציא אל הפועל כל מה שיש בכוחנו, להנהיג את כל
תנועות החיים, ע"פ ההתדמות אליו ית"ש, עד שנהי' אותו האדם אשר בו מתפאר
הקב"ה ואומר: "ראו בר'י שבראתי בעולמי, וצורה שצרת" (ב"ר פי"ב).

כפי אחר כדרך המדרש. זה הלל הזקן כו'. מבואר שהכוונה לפרש גומל נפשו איש חסד שהמטיב ומהנה את עצמו יחשוב לו לצדקה כעושה חסד לאחרים. ולהכי מייתי מהלל הזקן דחשיב הרחצת גופו ומזונותיו דבר מצוה. היה מהלך והולך עמם. ר"ל שכשהיה נפטר מתלמידיו היה דרכם ללוותו עד מקצת הדרך

801 92 ^

מתוך גופך אני משיבה לך. לפיכך מזהיר לישראל
 א"ר ויקרא ע"ג וכי ימוך אחיק.
 ג דבר אחר, וכי ימוך. הָדָא הוּא דְכָתִיב (שם יא יז) גִּמְלַן נַפְשׁוֹ
 אִישׁ חֶסֶד. זֶה הֵלֵל הַזְּקֵן, שֶׁבְשָׁעָה שֶׁהָיָה נִפְטָר מִתְּלַמִּידָיו
 הָיָה מְהַלֵּךְ וְהוֹלֵךְ עִמָּם. אָמְרוּ לוֹ תְּלַמִּידָיו רַבִּי לְהִיכֵן אֶתְּךָ
 מתנות כהונה

מתנות כהונה הוא ופרנסו. לאיש מלוה. לזה שמטף לו המלוה. ושבה.
 אפוכי. הנחה ושכר טוב. ב וחמף לו. שעל הקנ"ה מוטל לפרנסו והלך הוא ופרנסו. לאיש מלוה. לזה שמטף לו המלוה. ושבה.
 ונחה לשון שבת וינפש.

הנוף ותאוותיו המה נגדיים לנפש, אבל הלל הזקן מדה אחרת בו שחמל גם על גופו הבהמי לגמול לו חסד כמו שעושה עם אחרים ולנאותה וליפותה בשביל שהיא איקונים של מלך כי לא היה כוונתו למען הנאתו כ"א חמל עליה כראוי ואולי מפני כן אמרו כאן הלל הזקן שבעת הזקנה אחרי בואו לשלימותו האמיתי הבין שאין כוונתו עוד להתענג בזה, והראייה שבילדותו כסוה השלג ולא הרגיש מרוב חשקתו לתורה וכדומה. וזהו ועוכר שארו אף שאר עצמו (אשד הנחלים).

כתלמידים לרבם. ואיתרמי מלתא שבהיותו מהלך עמם בעת הפטרתו היה נחפז ללכת לדרכו לפניהם. והיינו מהלך והולך עמם שהיה כמהלך לדרכו עם היותו הולך עמהם שראו פניו מועדות ללכת לדרכו מהרה. ולזה

שאלו מה היום מיומים שממהר ללכת כאילו הוא טרוד באיזה צורך גדול. ולזה אמר שהיה הולך לדבר מצוה. ושאלו ממנו איזה מצוה היא אולי יזכו גם הם בה. אם איקונין כו' והדין נפשא כו'. ההתבוננות הלזו היא מופלאה בעניינה להיות שלאנשים הקדושים אשר כל מבטם לנפשם המשכלת השוכנת בתוך גופם החומרי והבהמי. והנה יש בני אדם המשליכים אחרי גיוס כל צרכי החומר ומאוייו אף הענינים ההכרחיים לקיומה ומתאכזרים על גופם מאד לבלי תת קיומו כי יודעים כי כל כחי הגוף ותאוותיו המה נגדיים לנפש. אבל הלל הזקן מדה אחרת בו שחמל גם על גופו הבהמי לגמול לו חסד כמו שעושה עם אחרים ולהנאותה וליפותה בשביל שהיא איקונים של מלך. כי לא היה כוונתו למען הנאתו כי אם חמל עליה כראוי. קרקסיות כו'. מיני שחוק הם. תרגום ונגינות שותי שכר. וזמריהו באזלי למשחני

ג ועכר שארו. שמבזה שאר בשרו וקרוביו. גלגל הוא שחוזר בעולם. עי' שמ"ר פר' ל"א סימן י"ד ושם הגי' למה העולם דומה לגלגל הזה של גינה כלי חרס שבו התחתונים עולים והעליונים יורדים רקנים כך לא מי

שהוא עשיר היום הוא עשיר למחר. וכן הוא לקמן סימן ט' ר' איבו וכן ר"נ וכן הוא ברות רבה פסוק ותאמר לה חמותה דף מ"ז א'. ולשון הפסוק נתן נתן לי ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך והיל"ל למען או בעבור ע"כ דורש בגלל לשון גלגל על פי מדת ממעל. וכי ימוך אחיך. עד וחי אחיך עמך. ד רש ואיש תככים. מכילתא יתרו סוף פסוק ושפטו את העם ודורש מדה ט"ו שכאן כתיב רש

הולך. אָמַר לָהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה. אָמְרוּ לוֹ וְכִי מָה מִצְוָה זוּ. אָמַר לָהֶן לְרַחֵץ בְּבַיִת הַמְּרֻחָץ. אָמְרוּ לוֹ וְכִי זוּ מִצְוָה הִיא. אָמַר לָהֶם הֵן, מָה אִם אֵיקוֹנִין שֶׁל מַלְכִים שְׁמַעְמִידִים אוֹתוֹ בְּבַתִּי טְרַטְיאוֹת וּבְבַתִּי קְרַקְסִיאוֹת מִי שְׁנַתְמָנָה עֲלֵיהֶם הוּא מוֹרְקָן וְשׁוֹטְפָן וְהֵן מַעֲלִין לוֹ מְזוֹנוֹת וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא מְתַגְדֵּל עִם גְּדוּלֵי מַלְכוּת,

אָנִי שֶׁנִּבְרָאתִי בְּצֶלֶם וּבְדַמּוֹת, דְּכָתִיב (בראשית א כו) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה. דְּבַר אַחַר, גּוֹמֵל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד. זֶה הֵלֵל הַזְּקֵן, שֶׁבִשְׁעָה שֶׁהָיָה נִפְטָר מִתְלַמִּידוֹ הָיָה מְהֵלֵךְ וְהוֹלֵךְ עִמָּם. אָמְרוּ לוֹ תְלַמִּידוֹ רַבִּי לְהִיכֵן אַתָּה הוֹלֵךְ. אָמַר לָהֶם לְגַמֵּל חֶסֶד עִם הַדִּין אַכְסֵנְיָא בְּגוֹ בֵּיתָא. אָמְרוּ לוֹ כָּל יוֹם אֵית לָךְ אַכְסֵנְיָא. אָמַר לָהֶם וְהַדִּין נִפְשָׁא עֲלוּבְתָה לָאו אַכְסֵנְיָא הוּא בְּגוֹ גּוֹפָא, יוֹמָא דִּין הִיא הָכָא לְמַחַר לִית הִיא הָכָא. דְּבַר אַחַר, גַּמֵּל נִפְשׁוֹ אִישׁ

חַמֵּד וְעוֹבֵר וְעוֹבֵר אֶתְּרֵי וְעוֹבֵר אֶתְּרֵי וְעוֹבֵר אֶתְּרֵי וְעוֹבֵר אֶתְּרֵי

פסחים סח:

לד שם רב יוסף ביומא דעצרתא (עבדו ליה)
[אמר עבדו לי] עגלא תילתא אמר
אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא
ג' שוקא .

רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה

תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא^ה אמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי
לך תנאי איני והאמר ר' אלעזר יאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר
(ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה תקות שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עבד
איניש אדעתא דנפשיה עבד :

ל' י' א' ק' ב'

. חדאי נפשאי חדאי נפשאי . אמר כסל היינו אחד נגד הורה שנכתב כדאמר לך קראי ואחד נגד תורה שנעל פה או משם שהוא מדברים שאלה
אכל פירותיהם בשום כוז ובקץ קיימת לשום כנא : אדעתיה דנפשיה עבד . לקיים מה שנצטוו והגיס בו יומם ולילה :

רש"י פסחים

עבדו (ליה)

[ני] . היה מטה לאגשי ביתו להבין לו
סעודה : אי לאו האי יומא . שלמדה
תורה ונתרוממהי גרי אגשים הרבה
בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינים :
ותלי . נשען : חדאי נפשאי . שמח
נפשי : לך קראי לך תנאי . בשבילך
וללזכך קריתי ושניתי : איני . וכי אן
הנאה דת"ת אלא על לומדיה בלבד : אם
לא בריתי . של יומם ולילה דהייט הורה
שכתוב בה (יהושע א) והגית בו יומם

